

2. Волобуєв А. Ф. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами при розслідуванні економічних злочинів / А. Ф. Волобуєв // Форум права. – 2006. – № 1. – С. 16–19.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

4. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради, 1992. № 22. Ст. 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

5. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

Худенко Микола Миколайович,
ад'юнкт відділу докторантури та
ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКА КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ ОСОБИСТИМ ПОШУКОМ

Однією із загальновідомих умов ефективної боротьби зі злочинністю, а саме з її організованими та небезпечними формами, є ефективне використання засобів оперативно-розшукової діяльності.

На даний час сформована об'ємна законодавча база для діяльності уповноважених оперативних підрозділів Національної поліції України, зокрема і в сегменті виготовлення та використання несправжніх (імітаційних) засобів (далі-НІЗ).

Так згідно ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» основним завданням поліції є протидія злочинності [1].

Згідно з п. 17 статті 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі – ОРД) оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності зокрема надається право створювати та використовувати несправжні (імітаційні) засоби згідно з положеннями статті 273 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) [2]. У вказаній статті зазначено, що під час проведення НСРД можуть бути використані НІЗ. З цією метою допускається виготовлення та використання спеціально виготовлених речей і документів, а використання НІЗ з іншою метою забороняється [3].

Серед проблемних питань, які підлягають обговоренню та безпосередньо стосуються діяльності оперативно-слідчих підрозділів у протидії кримінальним правопорушень, учинених організованою групою або злочинною організацією, є недосконале нормативно-правове забезпечення застосування несправжніх (імітаційних) засобів.

Слід визнати, що чинне законодавство (Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність») не повною мірою врегулює правовідносини у сфері застосування технічних засобів, зокрема несправжніх (імітаційних) засобів як у оперативно-розшуковій діяльності, так і в кримінальному провадженні.

Так, із прийняттям Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. законодавець вилучив із тексту Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» положення щодо створення з метою конспірації підприємств, організацій, використання документів, які зашифровують особу чи відомчу належність працівників, приміщень і транспортних засобів оперативних підрозділів (адже таких положень у новому КПК України немає). Натомість було запроваджено право цих підрозділів створювати та використовувати заздалегідь ідентифіковані (помічені) або несправжні (імітаційні) засоби згідно з положеннями ст. 273 КПК України. Ця норма залишила поза законом більшість засобів маскуванню та документів, що зашифровують відомчу належність особового складу, транспортних засобів і приміщень [4].

Адже часто засоби маскуванню не виготовляють спеціально, використовуючи у процесі проведення оперативно-розшукових заходів (далі-ОРЗ) та негласних слідчих (розшукових) дій (далі- НСРД) речі, придбані у закладах торгівлі. Такі речі є справжніми. Імітаційною є лише поведінка оперативних працівників, які їх використовують, виконуючи чужі соціальні ролі. Несправжніми (імітаційними) засобами, що спеціально виготовлені, можна вважати лише бутафорію, яка є складовою маскуванню [5].

Прогалини законодавчого регулювання ОРД взагалі та зокрема щодо здійснення окремих ОРЗ, НСРД, які тимчасово обмежують права людини, викладення термінів, які не мають однозначного тлумачення й застосування в юридичній практиці, неузгодженість правових норм різних галузей права значно ускладнюють належне використання сучасних технічних можливостей у протидії кримінальним правопорушень, учинених організованою групою або злочинною організацією, а також при певних умовах можуть призвести до необґрунтованого обмеження прав і свобод людини.

На нашу думку, поєднання процесуальних функцій з оперативно-розшуковою діяльністю є недопустимим та суперечить основним принципам провадження процесуальної й оперативно-розшукової діяльності.

Як свідчить аналіз дослідження, законодавець обмежив у правах підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, визначивши ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» такою, у якій норми по своїй суті є відсильними до норм, закріплених відповідними статтями глави 21 Кримінального процесуального кодексу України.

Недосконалим залишається нормативне забезпечення щодо несправжніх (імітаційних) засобів. Статтею 273 КПК України обмежується можливість їх виготовлення (створення) та використання лише під час проведення НСРД. Зазначена норма не враховує потреби підрозділів, які залучаються до проведення НСРД, з ведення їх оперативно-службової діяльності з дотриманням принципів конспірації та легендування. [3]

Крім цього є потреба у зміні підходу до підготовки міжвідомчих нормативних актів щодо виготовлення НІЗ. Назріла необхідність підготовки змін до законодавства за європейським прикладом з метою запровадження можливості виготовлення НІЗ не лише державними органами, а й іншими юридичними особами за їх згодою.

Також є потреба у підготовці відповідної постанови Кабінету Міністрів України з метою запровадження єдиного порядку виготовлення НІЗ (речей і документів) усіма уповноваженими законодавством суб'єктами для вирішення зазначених вище проблемних питань.

Ефективність реалізації реформи в правоохоронній сфері та виконання завдань правоохоронними органами, у тому числі щодо боротьби з корупцією, можливе лише за умови вдосконалення кримінального процесуального законодавства, підготовки відповідних актів Кабінету Міністрів України, а також міжвідомчих та відомчих нормативних актів для вирішення проблемних питань з проведення ОРЗ та НСРД [6].

Підсумовуючи викладене вище, вважаємо, що наразі існує потреба у внесенні змін до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» у якому передбачити окрему норму «Сприяння у застосуванні засобів оперативно-розшукової діяльності» у якій передбачити, що юридичні особи, до компетенції яких відноситься виготовлення речей та документів, а також створення підприємств, установ, організації тощо зобов'язані сприяти підрозділам, які

здійснюють оперативно-розшукову діяльність у виготовленні та використанні несправжніх (імітаційних) засобів та інших засобів.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 27.10.2018).

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

4. Юрченко О.В., Нормативно-правові засади використання несправжніх імітаційних засобів під час проведення ОРЗ та НСРД/ Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Консультат. місія Європейського Союзу. – Харків, 2018. – С. 218-221.

5. Грібов М. Л. Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2014. № 9. С. 152–158.

6. Канцідайло О.О. Виготовлення та використання несправжніх (імітаційних) засобів для імітації предмета злочину (грошових коштів) під час документування корупційних правопорушень/Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст]: матеріали III Міжнар. наук. практ. Конф. (Київ, 7 груд. 2018): у 2 ч/[редк. Черней В.В., С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін] – Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018 -Ч. 2 -С.122- 125

Цюприк Ігор Володимирович,

професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Академії Служби безпеки України, доктор юридичних наук

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПОШУКУ, ВИЯВЛЕННЯ ТА ВИЛУЧЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ (ЦИФРОВИХ) ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ

11 березня 2022 року, майже на початку повномасштабного вторгнення РФ, прокурор Міжнародного кримінального суду (МКС) Карім Хан оголосив про створення онлайн порталу для збору